

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Михаил Босилков Мелтев,
преподавател в Нов български университет

Относно: дисертационен труд на Мартичка Стоянова Божилова „Феноменът на микро- и нискобюджетните филми в съвременното българско кино“ за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Общи данни

Докторант Мартичка Божилова е представила дисертационен труд озаглавен „Феноменът на микро- и нискобюджетните филми в съвременното българско кино“, автореферат с научни приноси, професионална биография, списък с публикации.

Общи констатации. Дисертационен труд от съдържа 183 страници и се състои от увод, пет глави, заключение, приложения и библиография. Текстът се базира върху различните източници и изследвания в Америка и Европа и изследва процесите в продуцирането на нискобюджетните и микробюджетни филми. Творческата биография на докторанта включва продукцията на едни от най-успешните български документални филми от последните двадесет години, телевизионен сериал, и копродукции. Впечатляващ е списъкът на фестивалните ѝ участия.

Докторант Божилова има публикации по темата на дисертацията. Като директор на Балканския документален център (БДЦ) за обучение на документалисти тя организира обучителна програма, в която често е лектор. Била е член на фестивални журита, участва в секционните комитети на фондовете за подкрепа на документални кино-проекти. Участва като учител в уъркшопове в областта на документалното кино. Авторефератът е написан според изискванията (въпреки че обема от 59 с. надхвърля доста очакванията за автореферат), написан е четивно и завършва с изброяване на приноси моменти.

Впечатления от дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е в общ обем 183 с., с увод, изложение в пет глави, заключение, бележки, източници, приложения. Основният текст е 136 с. Цитираните източници са в препратка към „Бележки“ в края на текста и са изписани според изискванията на БАН. В увода авторът излага актуалността, обекта и предмета на изследването и определя целта му: „да предложи преглед на това как функционира нискобюджетното кино на практика, как и защо се превръща в световен феномен“.

Първа глава е озаглавена „Скъпи филми – евтини филми. Многостранен преглед на работния материал и тенденциите в практиката. Понятиен апарат“. Съдържанието на главата е систематизирано в десет точки, в които, се изясняват понятията за бюджет в различните филмови продукции, според размера им, както и понятията за „гърила“- „В“- и „експлоитейшън“ филм. Текстът е добросъвестно написан. Не мога да се съглася с твърдението на 27 с., че „Независимите филми се произвеждат и разпространяват от независими продуцентски компании и се реализират без участието на фондове,... или други институции“, защото в научната литература по въпроса фондовете се разглеждат, не само като участник, но и като основен стимул за независимото кино. Може би е добре за целите на една бъдеща публикация да се огледат още веднъж и да се уеднаквят в текста използваните понятия за B-movie, exploitation film - сега оставам с впечатление за доста фриволно боравене с понятията.

Втора глава е посветена на „Функциониране на микро- и нискобюджетното кино – модели и тенденции“ и организира съдържанието си в три точки и девет подточки. Тук, освен историческите препратки, се предлага и взаимна връзка между нискобюджетни европейски и независими американски филм - една доста смела констатация. Прегледа на филмовото законодателство се ограничава до въвеждането на субсидии, които в края на краищата насочват европейското кино в „летаргията на субсидиите“ и самоизолацията на авторското кино, което категорично подкрепям. Силата на автора е в личния опит и наблюдения. Главата е разделена на три основни теми: от изходната позиция на дуализма „Комерсиално и култура“ е разгледано независимото кино в Америка и Европа главно чрез техните познати в публичното пространство представители през 1990-те Мирамакс и движението Догма 95. Намирам за достатъчно открити двата основни модела на финансиране на нискобюджетните филми: пазарно ориентирания американски и субсидирания от публични фондове европейски. Сравнително добре са разработени случаите Мирамакс и Догма, т.е. датския модел. В прекалено детайлното излагане на платформата „Ракета“ има абзаци с публицистичното звучене на идеологически манифест.

Следващата глава трета, която разглежда възникването и развитието на „българските микро- и ниско бюджетни филми в контекста на европейската и световна практика“, авторът се опира на личния си опит. Тук наистина е отбелязан изследователски принос в прогресията на административно и юридическо изясняване на понятията „нискобюджетен“ и „труден“ филм. Това е най-сериозната глава в текста, основано на практическо изследване, без излишно теоретизиране. Тя завършва със заключение, че именно тези нискобюджетни или трудни филми са фатално важни за културната ни идентификация в Европа и глобализацията се свят.

Следва преглед на българското „независимо“ кино. Авторът приема този термин за филмите, произведени без държавна подкрепа, колкото и неточен да е той в общоприетия смисъл: независими в САЩ и Европа са филмите, които не позволяват намеса в съдържанието от страна на мейджъри, ТВ мрежи или информационни гиганти. Или, както отбелязва авторът: „Така българското независимо кино се развива не като

контракултура подобно на датския модел, изразен чрез манифеста „Догма 95“ или под формата на отговор срещу американската студийна система, а като форма на оцеляване”. И оттук парадокса: докато сред държавно субсидираните филми трудно попадат жанрови заглавия, жанрът е задължителен при независимите. Случаите на реализация на филми извън държавното финансиране са разделени на нискобюджетни и с комфортен бюджет.

Пета глава е озаглавена „Производствени особености на нискобюджетния филм в контекста на българското филмопроизводство” и разглежда проблемите пред този вид производство, както и някои предложения. Ползва деление, което не съвпада с това от първа глава. Ценни са практическите съвети за поведение към продуцента на нискобюджетния филм. Не зная доколко е подходящо да се препоръчва планиране на снимачния процес в България на база „страница/ден” – струва ми се, че единствено отвъд океана една сценарна страница отговаря на полезна минута филмово време.

Заклучение

Смятам, че докторант Божилова има познания в областта на продуцентската теория, категоричен и значителен практически опит в продуцентската практика и теоретичен принос в осмислянето ѝ. Трудът като цяло е положителен. При оценката си съм взел предвид както практическите постижения от професионалната кариера на автора, така и качествата на дисертационния труд.

В резултат на всичко казано дотук, смятам, че „Феноменът на микро- и нискобюджетните филми в съвременното българско кино“ има качества на дисертационен труд и препоръчвам на научното жури да присъди на Мартичка Божилова, образователната и научна степен „доктор”.

Гласувам с „да”.

София

06.09.2019

(Проф. д-р Михаил Мелтев)